ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ—17—ՅՈՒՆԻՍ ՔՍԱՆԵՎԵՆՆԵՐՈՐԴ—ՏԱՐԻ—ԹԻՒ—2618 Ն.—Տ.—29—ՅՈՒՆԻՍ—1880

ԳԱՅՄԱՆ

Տարեկան դին Կ. Պոլսոյ հմր. 10 Մէճ.
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամս. » Կ. Պոլսոյ » 5 »
» » Գաւառաց » 6 »
Օտար երկիրներու » 21/2 Լիրա
Մանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 դրուշ, երկու անգամի համար 2 դրուշ է. աւելի անգամներու համար դատ տակարկութիւն կը լինի։
Մէկ մի թիւ 40 փարա արծաթ։

ՄԱՄՐԱՄ

ԼՐԱԳԻՐ

ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԳՆԱՅՄԱՆ

Դուրս դնացած գրադրաց ճանրու ծախսը խմբագրութեան մրոյ է։
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն խմբագիր—Տնօրէնին պիտի ուղղի, Գալաթիա Սանարքճըեար Ճատաէնի թիւ 123, Նօրօ խան։
Մասիսի դրատնեակը։
Ճանրու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունիր։
Զտպուած նամակ, յօդուած, եւ լս չեն տրուիր։

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Փարիզ 27 յունիս։

Ներակայ ժողովը Ճիզուիթաց դէմ ուղղեալ մարտ 26ի հրամանագրոյ նը-կատմամբ եղած բողոքներն 127 ի դէմ 110 քուէիս մերժեց։

Այս առաւօտ հաստատեալ հեռագիր

Լոնտրա 28 յունիս։

Թայմզ լրագիրը կը ծանուցանէ թէ Պ. Կլատսթոնի նախարարութիւնը Պ. Պրաղոյի խնդրոյն առթիւ վաղ երեւելիոխանաց ժողովին առաջարկ մը պիտի ներկայէ, որ երդմնելու դրութեան հակառակ եղող երեսփոխանաց տրտնութիւն կուտայ. անոր տեղ հաւատարմութեան պարզ յայտարարութիւն մ'ընել։

Սթանտարտ լրագրին առած տեղեկութեանց նայելով, Ալպանիացիք՝ Գարտարագիները Տուլչինիոն դրաւելէ արգիլելու համար քանի մը դիրքեր գրաւեր են։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Տէրութիւնք երէկ Բ. Դրան երկրորդ ծանուցագիրը մը ստացան, Դարտանելի խնդրոյն նկատմամբ կայսերական կառավարութեան տրուած պատասխանին վրայ այլ և այլ դիտողութիւններ ըրին, և խնդրեցին որ Տուլչինիոյի կղզին՝ այն է ծովեղերքին՝ Դարտանելի հոգ տարուելու որոշումն ընդունի։

Ֆար տիւ Պոսֆոր ղրոյց մը կը յիշէ, որուն նայելով, Բ. Դուռը մտադիր է երեր դիմադրութիւն ընել Եւրոպոյ որոշման 'ի մասին Թուրքօ-Հելլենական սահմանագծին։ Ի մէջ այլոց, կայսերական կառավարութիւնն որոշեր է երեր Եպիրոսն Ալպանիոյ հետ միացնել և այժ տալ սահմանագիծը գտնուող Ալպանիացւոց, որ զինեալ դիմադրեն Յունաստանի յառաջխաղացման։

Օսմանեան կառավարութեան կողմէ զինուորական կարևոր միջոցներ ձեռք առնուելուն լուրը, դեր երէկ յիշեցինք, հաստատութիւն կը գտնէ։ Քուռիէ ա'Օրիան կը ծանուցանէ թէ Ադրիանուպոլսոյ մէջ ութսուն հազար հոգի բաղկացեալ Օսմանեան բանակ մը կը կազմուի՝ Պուլկարիոյ դիտաւորութեանց դարձադրութիւնն արգիլելու և ի հարկին Պալքանները դրաւելու համար։ Մակեդոնիոյ և Արևելեան Բումելիի Պուլղարք՝ Պուլղարիոյ հետ միանալու դիտաւորութիւններ յուցած լինելով, կայսերական կառավարութիւնը նոյնպէս զինու զօրութեամբ դէմ պիտի դնէ այս դիտմանց իրագործման։

Մանաւոր հեռագրոյ մը նայելով, կ'ըսէ Ֆար տիւ Պոսֆոր իւր այս աւուր թուով, Պէրլինի դեսպանախորհուրդը չպիտի ցրուի մինչև որ Դուռը պատասխան չտայ այն պաշտօնական յայտարարութեան, որով իրեն պիտի Յանուցուի դեսպանախորհրդին որոշումը։

Եթէ Դուռն այդ որոշումն ընդունի, և իւր ընդունելութեան իրաւ ապացոյց պէտք եղած միջոցները ձեռք առնու, դեսպանախորհրդին պաշտօնը պիտի վերջանայ. ապա թէ ոչ, վերստին պիտի դառնայ, և կրնայ թէ յայնժամ Դաղղիա առաջարկ մը պիտի ներկայէ դեսպանախորհրդին։

Աբդուլի շրջանաւ մ'երէկ ծածուկ հրահանգներով Դարդանել ղրկուեցաւ։

Կըսուի թէ կայսերական պալատան քարտուղարաց մեծ մասն երէկ փոխուեր է։

Եւրոպական լրագիրք վերստին այլ և այլ հեռագրեր կը հրատարակեն ծանուցանող թէ Մարթայի Անդ. նաւատորմը Թուրքիոյ ջուրերը կուգայ։

Պատերազմական գործոց նախարարութեան կողմէ հրաման ղրկուեցաւ դաւառաց, որ վիճակահանութեամբ նշանակեալ զօրքերը փութով Կ. Պոլիս ղրկեն։

Անցեալ շաբթու մէջ այս կարգէն քաղաքս եկած զօրաց ամենն ալ Ադրիանուպոլիս ղրկուեցան երկաթուղիով։

Զրոյց կայ թէ Ռսկեդղիւրի մէջ խարիսխ ձգած երեք Օսմ. զրահաւորաց հրամանատարներուն հրահանգուած է որ առաջին հրամանին ճանրայ եղնելու պատրաստ դըտնուին։ Կը կարծուի որ այս ղբրահաւորք օգնութիւն պիտի տանին Հելլենական սահմանագլխին։ Աւելորդ է ըսել թէ այսպիսի ղրոյցներու մեծ կարևորութիւն չկրնար տրուիլ։

Աւստրիական կառավարութեան կողմէ Քալիս կոմսը մայրաքաղաքիս դեսպան կարգեցաւ փոխանակ Տիւպրի կոմսին, որ միայն առժամանակեայ պաշտօնով Կ. Պոլիս եկած էր։ Կոմս Քալիս Հունդարացի է Զիչի կոմսին պէս, և մեծ հմտութիւն ունի արևելեան դարձոց։

Պէրլինի կառավարիչ Բոյիֆ էֆէնտին Կ. Պոլիս եկաւ՝ Միհրաթ վեզիրի կողմէ բարեհոգմանց ծրագիր մը մատուցանելու Բ. Դրան։

Երէկ եկած հեռագիր մը Հելլենական սահմանագլխին որոշուած լինելը ծանոյց։ Այս նոր սահմանագծին համեմատ, Թեսալիոյ և Եպիրոսի կողմէն սա կարևոր քաղաքներն Յունաստանի տրուած կը լինին. — Եանեա, Մէձոլօ, Լարիսա, Թրիհալա, Արթա, Բրեվեզա, Ֆարսալա, Վոլոս, Արմիրօ եւ Եանեայի մէջ Վալի կը նստէր, և Թրիհալա միւթէսարրիֆութիւն էր։ Յունաստանի տրուած բոլոր տեղերուն ընդարձակութիւնն՝ Հայաստանի այժմեան Վանայ Վիլայէթին ընդարձակութեանը չափ է. բազմամարդութիւնն ալ գրեթէ նոյնչափ է, այն է 200 հազար հոգի, իսկ բարգաւաճութեան, յառաջդիմութեան և առևտրական զարգացման կողմէ՝ Վանայ նահանգէն շատ աւելի կարևորութիւն ունին։ Յունաստանի տրուած տեղերուն բնակչաց ամենամեծ մասը Յոյն է. իսկ այդ տեղերը բնակող Ալպանիացւոց մի մասը բոլորովին Յունախօս է և մի մասն ալ Յոյն տարրեր կը դարձնէ Ալպանիոյն գրելու համար։ Հելլենական ապրստամբութեան ժամանակ՝ այս տարին, և կրնայ թէ յայնժամ Դաղղիա առաջարկ մը պիտի ներկայէ դեսպանախորհրդին։

Աբդուլի շրջանաւ մ'երէկ ծածուկ հրահանգներով Դարդանել ղրկուեցաւ։

Կըսուի թէ կայսերական պալատան քարտուղարաց մեծ մասն երէկ փոխուեր է։

Եւրոպական լրագիրք վերստին այլ և այլ հեռագրեր կը հրատարակեն ծանուցանող թէ Մարթայի Անդ. նաւատորմը Թուրքիոյ ջուրերը կուգայ։

Պատերազմական գործոց նախարարութեան կողմէ հրաման ղրկուեցաւ դաւառաց, որ վիճակահանութեամբ նշանակեալ զօրքերը փութով Կ. Պոլիս ղրկեն։

Անցեալ շաբթու մէջ այս կարգէն քաղաքս եկած զօրաց ամենն ալ Ադրիանուպոլիս ղրկուեցան երկաթուղիով։

Զրոյց կայ թէ Ռսկեդղիւրի մէջ խարիսխ ձգած երեք Օսմ. զրահաւորաց հրամանատարներուն հրահանգուած է որ առաջին հրամանին ճանրայ եղնելու պատրաստ դըտնուին։ Կը կարծուի որ այս ղբրահաւորք օգնութիւն պիտի տանին Հելլենական սահմանագլխին։ Աւելորդ է ըսել թէ այսպիսի ղրոյցներու մեծ կարևորութիւն չկրնար տրուիլ։

Աւստրիական կառավարութեան կողմէ Քալիս կոմսը մայրաքաղաքիս դեսպան կարգեցաւ փոխանակ Տիւպրի կոմսին, որ միայն առժամանակեայ պաշտօնով Կ. Պոլիս եկած էր։ Կոմս Քալիս Հունդարացի է Զիչի կոմսին պէս, և մեծ հմտութիւն ունի արևելեան դարձոց։

Պէրլինի կառավարիչ Բոյիֆ էֆէնտին Կ. Պոլիս եկաւ՝ Միհրաթ վեզիրի կողմէ բարեհոգմանց ծրագիր մը մատուցանելու Բ. Դրան։

Երէկ եկած հեռագիր մը Հելլենական սահմանագլխին որոշուած լինելը ծանոյց։ Այս նոր սահմանագծին համեմատ, Թեսալիոյ և Եպիրոսի կողմէն սա կարևոր քաղաքներն Յունաստանի տրուած կը լինին. — Եանեա, Մէձոլօ, Լարիսա, Թրիհալա, Արթա, Բրեվեզա, Ֆարսալա, Վոլոս, Արմիրօ եւ Եանեայի մէջ Վալի կը նստէր, և Թրիհալա միւթէսարրիֆութիւն էր։ Յունաստանի տրուած բոլոր տեղերուն ընդարձակութիւնն՝ Հայաստանի այժմեան Վանայ Վիլայէթին ընդարձակութեանը չափ է. բազմամարդութիւնն ալ գրեթէ նոյնչափ է, այն է 200 հազար հոգի, իսկ բարգաւաճութեան, յառաջդիմութեան և առևտրական զարգացման կողմէ՝ Վանայ նահանգէն շատ աւելի կարևորութիւն ունին։ Յունաստանի տրուած տեղերուն բնակչաց ամենամեծ մասը Յոյն է. իսկ այդ տեղերը բնակող Ալպանիացւոց մի մասը բոլորովին Յունախօս է և մի մասն ալ Յոյն տարրեր կը դարձնէ Ալպանիոյն գրելու համար։ Հելլենական ապրստամբութեան ժամանակ՝ այս տեղերու բնակիչք ալ մեծապէս օգնած էին Հելլէն ազգաց։

Աթէնքէն եկած մասնաւոր հեռագրեր կը ծանուցանեն թէ Եանեային Յունաստանի թողուած լինելուն լուրը մեծ ցնծութիւն պատճառեր է Ղթէնքի մէջ և Յունաստանի ամեն կողմը։ Այս ընդհանուր ուրախութիւնը տեսնելով՝ մարդուն կարծելը կուգայ եղեր թէ Նոյեմբրի երկրորդ օրն էր երէկ։

Տպագրական տեսչութիւնն այսօր պաշտօնական ազդով մը մայրաքաղաքիս լրագրաց կարգելու Եւրոպական լրագրերէն տեղութեան շահուց ՀԱՍԱԿԱՐ լուրեր յօդուածներ կամ ուրիշ գրուածներ ընդօրինակել։

Սթանպուլ Դաղղիերէն լրագիրն «Եւրոպական լրագրերէն տեղութեան շահուց ՀԱՍԱԿԱՐ քաղուածներ ըրած լինելուն պատճառաւ» տասն և հինգ օր դադարման դատապարտեցաւ։

Յովակիմ Երամ էֆէնտին, որ Սեբաստիոյ նահանգին երկրագործական տեսուչ անուանած էր, անցեալ շաբթու մայրաքաղաքէս մեկնեցաւ՝ իւր պաշտօնատեղին։

Վաղըթ կարևոր լուր մը կուտայ այսօր։ Կը ծանուցանէ թէ Բեղրասպուրկի մէջ մեծ սով ծագեր է և ուտելու դինը կրկնապատկեր է։

Մեր Թուրք պաշտօնակիցը պարտի յիշել թէ մայրաքաղաքիս մէջ ալ ուտելեաց դինը շատ անգամ կրկնապատկած է՝ առանց «մեծ սով» ծագած լինելու։ Երկրորդ, Վաղըթ, որ մեծ հմտութիւն ունի աշխարհագրութեան, դիտէ անշուշտ թէ Ռուսիոյ մայրաքաղաքը՝ մեր Վանայ, Մշոյ կամ Բաղիշու քաղաքաց չհամեմիր, և թէ՝ ծովու հետ յարաբերութիւն ունենալով՝ անկարելի է որ սովէ տառապի Հայաստանի դժբաղդ բնակչաց պէս։

Թղթատարութեան նախարարը Էնսրէն Լէպիզ էֆէնտի, և թղթատարութեան պաշտօնատար Հիւսէյին էֆէնտի և Նաղիմ պէյ, որ դատաստանի ենթարկեալ էին, անպարտ արձակուելով վերահաստատեցան իրենց պաշտօնին մէջ։

Կիրակի օրը Բերա Անդղիոյ դեսպանատան պատին եռելի կողմը երկու տղայք խածատեցան շունէ մը, որ կատաղութեան նշաններ ցոյց կուտար։ Երբոր շունն երրորդ տղու մը վրայ յարձակելով՝ անոր ալ տափատը պատռեց, անցորդք վազելին և քարի հարուածներով շունը սատկեցուցին։ Երկու տղայոց վերքը շատ խոր է։ Անմիջապէս մօտակայ դեղարան մը տարուելով՝ հարկ եղած սկզբնական դարմանը տրուեցաւ։

Վաղըթ լրագիրն իւր այս աւուր թուով կծու յօդուած մը կը հրատարակէ Եւրոպական տերութեանց դէմ, որք Եանեան Յունաստանի տալ որոշած են։ Թուրք լրագիրը կը հասկցնէ թէ Բ. Դուռն, Յունաստանի զինուորական պատրաստութիւնները տեսնելով, ինք ալ պէտք եղած միջոցները ձեռք պիտի առնու։

Մայրաքաղաքիս Իտալական առաջին կարգի դեսպան Քորթի կոմսը կիրակի օրը Կ. Պոլիս հասաւ։

Ինչպէս քանի մ'օր առաջ հաստատեցինք, Դաղղիոյ երեսփոխանաց ժողովին վերջին նիստերէն միոյն մէջ Պ. Լաբի Լը-Կրան աղաստատիս երեսփոխանը Դաղղիոյ արտաքին աշխարհագրութեան վերայ խօսելով՝ Հայոց վրայ ալ քանի մը խօսք ըրաւ։ Իւր բանախօսութեան ամբողջ պատճէնէն, զոր փարիզ նստող բարեկամ մը ղրկած է մեզ, կը տեսնենք թէ պատուաբժան երեսփոխանին բանախօսութեան այս մասը բառական կարևոր և երկայն եղած է։

Պ. Լաբի Լը Կրան՝ Արևելեան խնդրոյն ապագային վրայ խօսելով՝ կը հաստատէ թէ Դաղղիա Արևելից ջրերուն ազատութեանց միշտ համակիր և պաշտպան պարտի լինել, և այս նկատմամբ իւր դաղափարը բառական մանրամասնութիւնով բացատրելէ յետոյ, հետևեալ կերպիւ կը շարունակէ.

«Մեր դիւանագիտութիւնն ալ «ընդհանրապէս այս աշխարհագրութեան հետևած էր։

«Բայց ինձ կը թուի թէ Դաղ«ղիական դիւանագիտութիւնն եր«բեմն բոլորովին բացառիկ կերպիւ «ծուխեր ունեցած է, և քանի մը «ժողովրդոց դարձին չափազանց «ղրազելով հանդերձ, ուրիշ կարդ «մը ժողովրդոց համար բնաւ հոգ «չէ ըրած։

«Ասոր քանի մ'օրինակը պիտի «տամ։ Նախ Հայոցմէ կ'սկսիմ։

«Դիտէք, տեսաք իմ, թէ Հայք «Օսմանեան տերութեան մէջ յայժ «կարևոր տարր մը կը կազմեն և «երկու մեծ կատարակաց կը բաժ«նուին։ Կաթոլիկ Հայերը կան, որք «ամենատակար փոքրամասնութիւն «մը միայն կը կազմեն. և Լուսա«ւորչական Հայերը կան, որք ազ«գին ամենակարևոր մասն են։

«Արդ, այս վերջին տարիներուս «մէջ, մեր դիւանագիտութիւնն «յայժ բացառիկ կերպիւ դբաղե«ցաւ Կաթոլիկ Հայոց. և երբ Կա«թոլիկ Հայք, Վատիկանի ժողովին «վրայ երկու մասանց բաժնուեցան, «այն է՝ Անսխալականաց և Հական«սրխալականաց, մեր դիւանագի«տութիւնն յայնժամ Կաթոլիկ Հա«յոց Անսխալական կուսակցութեան «կողմը բռնեց ամենաջերմ կերպիւ։

«Ես մեր կառավարութենէն չեմ «պահանջեր որ այժմ մէկ կողմ թա«ղու այն աշխարհաւորութիւնն, «որ միշտ Դաղղիոյ աւանդական «աշխարհաւորութիւնն եղած է, և «զոր օր մը Պ. Կամպէթթա «Արե«ւելից մէջ Դաղղիոյ Կաթոլիկ ծա«խերուն պաշտպանութիւնն» ան«ուանած էր։ Հոս Դաղղիական ա«ռաջին կարգի շահ մը կայ, զոր «մեր դիւանագիտութիւնը պէտք «չէ թողու։

«Բայց չեմ հասկնար թէ ինչ «անպատեհութիւն կայ որ այս ա«ւանդական եւ սահմանափակ «պաշտպանութեան վրայ չյաւե«լուելու աւելի ընդարձակ պաշտպա«նութիւն մը, զոր կրնամք հաստա«տել Արևելեան վանքերի ազգու«թեանց ոմանց վրայ։ Հայ ազգին «դլխաւոր մասին՝ այն է Լուսաւոր«չականաց նկատմամբ՝ կը տեսնեմ «որ անցեալին մէջ Դաղղիա շատ «չէ զբաղեցած տեղերուն։ Պէրլինի «դաշնագրին 61 րդ յօդուածը լու«սաւորչաց Հայոց վրայ, բայց տարբ«տամ խօսքեր միայն կը պարու«նակէր, և մինչև յարդ ուշադրու«թեան արժանի օգուտ մը չունե«ցաւ Հայոց։ Այսու ամենայնիւ «Հայք, այսինքն՝ ոչ միայն անանձ «որք կաթոլիկ են, այլ Հայ ազ«գին տիրողութիւնը, Դաղղիոյ «վրայ համակրութիւն ունին, և «Դաղղիերէն կը սովորեցնեն իրենց «զաւակաց. կուզեն որ իրենց աղ«ջիկն ալ իրենց պէս Դաղղիոյ «բարեկամ լինին։ Ուստի, իմ հա«մոզումս այս է որ իմաստուն դարձ «մը կը լինի Հայ ազգին ամեն մա«սանց վրայ տարածել Դաղղիոյ «պաշտպանութիւնն ու օժանդա«կութիւնը։ Մնաց որ, գոհու«թեամբ կը յարմեմ թէ ինչ ինչ նոր «դէպքերու նայելով, ազգային «մէջ մեր դիւանագիտական դոր«ծողութիւնն ալ այս ոգիէն ներ«շնչեալ պիտի լինի։»

Պ. Լաբի Լըկրան իւր բանախօսութիւնը շարունակելով, Արևելեան ուրիշ ազգութեանց և Արևելից վերաբերեալ ուրիշ գործոց վերայ ալ խօսեցաւ։ Իւր երկար բանախօսութիւնը կարմրի քաղաքագիտութեան մը դրոշմը կը կրէ։ Տարակոյս չունիմք որ պատուաբժան երեսփոխանին Հայոց վրայ ըրած հանրակական խօսքերուն համար մեր ի փարիզ հաստատեալ ազգայինք փութացած են բոլոր Հայոց շնորհակալութիւններն յայտնել անոր։

Փարիզի ամենէն կարևոր լրագրերէն մին, այն է Ռեփիւպլիք Ֆրանսէզ հանրապետական թերթը, Պ. Թիսոյի մայրաքաղաքիս Դաղղիական դեսպան անուանելուն առթիւ Պ. Լաբի Լըկրանի դաղափարը պաշտպանելով՝ կը դատապարտէ Պ. Ֆուրնիէի ընթացքն, որ միայն Հասունեան Հայոց պաշտպանութիւն ըրած էր, և կ'ապացուցանէ թէ Պ. Թիսոյի պաշտօնն՝ Արևելից մէջ աւելի ազատամիտ աշխարհաւորութեան մը հետևիլ է։ Ռեփիւպլիք Ֆրանսէզի այս յօդուածն ալ վաղը պիտի հրատարակեմք։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ

ԷՍՀԱՄԸ ՈՒՄՈՒՄԻԷ

Երէկ իրիկուն պսպուեցաւ		12,
Այս առաւօտ բացուեցաւ		11,39
Կէս օրին		11,39
Բուռսէյի երկրաշարժ	Ֆր.	35,
Թղթադրամ	Օսմ. լիր.	1200
Թրամուայ	»	350

ԸՆԹԱՑԵՐ ԱՐՅԵՆԹՂԹՈՅ

16 Յունիս

Սօսիէթէ Ժէնէրալ	Անդղ. լիր.	4,20
» Փոխանակութեան	»	3, 5
Կ. Պոլսոյ Պանքային	»	7, 8
Ֆրէյսի Ժէնէրալ	»	3,25
Փոխ. 1863	Ֆր.	—,
» 1865	»	58,
» 1869	»	57,
» 1872	»	19,50
» 1873	»	54,50

ԸՆԹԱՑԵՐ ԴՐԱՄՈՅ

17 Յունիս

Անդղ. լիրա	Դրչ.	110 3
Նարոյէն ոսկի	»	87 34
Իմբէսիալ Ռուս	»	90 16
Ռուսական թղթադրամ 3 բոլ. 52 քարիք		
Գերմանիոյ	Դրչ.	51 20
Մէնիսիէի տարբերութիւն	»	7 2
Հինդնոյ	»	207 30
Վենետոյ	»	129 30
Մէթալիք	»	209
Պղինձ	»	570
5 փարանոց	»	210

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ

Հելլենական խնդրոյն վրայ Պերլինի դեսպանախորհուրդն իւր առաջուն տաւա՝ Հելլենաց բաղձանքը լիապէս դոհացնելով։ Խնդրոյն դժուարութիւնն Եանեայի վրայ երդեսպանախորհուրդն այս քաղաքն և դաւառն ինչպէս նաև Մէցովոյի քաղաքն Յունաստանի չնորհելն է։ Արդէն Ամէնքէն Եւրոպական լրագրոց քաջուած հեռագիր մը կըսէր։ «Հելլենական կառավարութիւնը Պերլինի դեսպանախորհուրդին վրայ ընդունած լուրերէն մեծ դոհութիւն կ'զգայ, մանաւանդ Գաղղիոյ և Անգղիոյ առաջարկած սահմանագիծն իրեն նպաստաւոր կը համարի։ Պ. Թրիքուբիս՝ առաջարկեալ նոր սահմանագծին վրայ տէրութեանց չնորհակալութիւն յայտնելով, Եանեայի հիւսիսակողմը Զակորիի ամբողջ դաւառին և Քօրֆուի հիւսիսային ծայրն դիմաց Պութրինթօ դիւղաքաղաքին ալ Յունաստանի տալուն առաջարկած է։

Ի՛նչ մեծ առատաձեռնութիւն։ Տէրութիւնները կ'որոշեն Յունաստանի ձրի հող տալ։ իսկ նա տակաւին իւր սահմանն առաւել կըլայնցնելու համար Զակորիի դաւառակն և Պութրինթօն ալ կը պահանջէ։ Եղեր։ Հօդարի փաշան Սկմաֆոր լրագրին ուղղեալ նամակի մը մէջ կ'ըսէր որ եթէ Լարիսա և Բրէվէզա Յունաստանի տրուելու համար դեսպանախորհրդին որոշումն տայդ է, «երբէք այսպիսի անիրաւութիւն մը տեսնուած չէր, քանի որ քաղաքակրթութիւնն Եւրոպոյ մէջ ծաղիլ սկսած է։» Ի՛նչ պիտի ըսէ Թուրքս–Անգղիացի ծովակալն երբ հաստատուի թէ ամբողջ Եպիրոս և Թեսալիա Յունաստանի կ'երթան։

Բայց որոշումն տալ ուրիշ բան է, և դործադրութիւն ուրիշ բան։ Իսկ թէ տէրութիւնք իրենց որոշումը պիտի դործադրե՞ն, կամ պիտի կրնա՞ն համաձայնիլ միաբան դործակցութեան համար, այս խնդիրը դեռ նոր պիտի որոշի։ Սակայն, ինչպէս ուրիշ անդամ առիթ ունեցած էինք ըսելու, Եւրոպոյ մէջ կարծիք կամ մանաւանդ համոզում մը դոյացած է թէ խօսքի ժամանակն անցած և դործելու ժամն եկած է։ Այս կարծիքը նախ մանրոյ միջոցաւ կը յայտարարուէր։ իսկ Անգղիոյ այս անդամ հրատարակած կապոյտ Տետրակը պետական մարդոց բերնէ ևս կը յայտարարէ զայն, որոյմէ չէր յուսացուեր։ Սէր Լէյարտ, որ Օսմանեան տէրութեան այնչափ բարեկամ՝ նուչուած էր, և որոյ տիկինը Վ.Հ. Սուլթանէն թանկագին ապամանդեայ ընծայներ ընդունելով մեկնեցաւ, որ իւր ուղևորութենէն քանի մ'օր առաջ կայսրորդուոյ ուսմանց քննութեանը ներկայ դըտնուեցաւ Օսմանեան նախարարաց հետ՝ ի միասին, —մեկնումն մը՝ որոյ օրինակն ուրիշ անդամ տեսնուած չէր,— ապրիլ 27 թուականաւ կը դրէր իւր կառավարութեան թէ ամեն դեսպանական միջոց սպառած է, մինչև անդամ ըսպառնալիք դործածած է ներկայ վիճակին վտանդները ցուցնելով խոստացեալ բարենորոգմանց դործադրութեան համար, սակայն՝ ի զուր, և կարծիք կը յայտնէր որ եթէ վարչական բարենորոգում մը պէտք է՝ ի դործ դնել, պարզ ըսպառնալիքէ անդին անցնելու է։ Թէ տէրութիւնք ալ այս կարծիքէ՞ն են, կրնայ տեսնուիլ համիմատ ծանուցագրին այն հատուածէն, ուր Բ. Դրան ուշադրութիւնը հրաւիրած են այն «ծանր պատասխանատուութեանց» վրայ, որք կը ծագին Օսմանեան կառավարութեան ինչպէս նաև Եւրոպոյ շահուց պահպանման յարաբերութեանց յապաղման։

Այս ծանուցագիրը կը ցուցնէր թէ Եւրոպա ո՛չ միայն սպառնական դիրք մը բռնած է, այլև՝ ի հարկին կարելի է դործով ալ իւր առաջարկները կատարելու մտադիր է։ Եթէ Եւրոպական ներդաշնակութեան մէջ խանդարում մը, այրումը կարծեաց անհամաձայնութիւն չծագի, ինչպէս դուշակած էր Լորտ Սալիսպըրի, երբ կարդը դործադրութեան դայ։ Եւրոպական լրագրերէն ոմանք կը կարծեն թէ դարուս ամենամեծ դէպքերէն միոյն մերձ կը դտնուիմք, որով քաղաքակրթութեան դժուարակնճիռն խնդիրներ դուցէ պիտի լուծուին, մինչդեռ տակաւին ոչ ոք կը կարծի թէ կրնայ այնպիսի բան մը լինիլ։

Ահա այժմ դեսպանախորհրդին որոշմանց առաջին դժուարութիւնն ա՛չ թէ Բ. Դրանէն՝ այլ Ալպանիացիներէն կ'ելնելու։ Ալպանիացիք դեսպանախորհրդէն առաջ բողոք մը ներկայացուցեր էին մեծ տէրութեանց՝ յայտարարելով թէ նախամեծար կը համարին իրենց ընտանեօք և մանկամբ բնաջինջ լինիլ, քան թէ իրենց հայրենեաց մի մասը թողուլ։ Հեռագիրը կը ծանուցանէ թէ Գարատաղի կողմն ևս Ալպանիացիները խռովութիւնս համար Շ.քօտրայի Անգղիական հիւպատոսին պաշտօնն անյաջող եղեր է, և Ալպանիացիք կը պատրաստուին զէն՝ ի ձեռին Գարատաղի դիմադրելու։

Հեռաւորաբար տէրութեանց որոշումը կրնայ մեծ դժուարութեանց հանդիպիլ հողային չնորհումնց նըկատմամբ։ Իսկ բարենորոգմանց խնդիրն աւելի դիւրին է, և Եւրոպական կարևոր թերթեր կը յայտարարեն թէ՝ տակի պակութիւնը իսկ պատճառ մը չկրնար լինիլ անոնց դործադրութեան, քանզի բարենորոգեալ դաւառի մ'եկամուտից յաւելումն անտարակոյս է, և այնպիսի դաւառի մը վարչութիւնը կրնայ իւր սեպհական պիտոյից համար փոխառութիւն իսկ ընել։

ԱՆԳՂԻԱԿԱՆ

ՆՈՐ ԱՇԽԱՐՀԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ Ի ԹՈՒՐՔԻԱ

Լորդ Կրանվիլ առ Պ. Կոշէն
(ՀՐԱՀԱՆԳ ԱՌ ԱՆԳԼ. ԴԵՍՊԱՆՆ)

ԲԱՂՈՒՄԱԾ

(Շար. մեր երկուան թուոյն)

—

«Դարատաղի սահմանագլխին խնդիրն աւելի ստիպողական հանդամանք մ'ունի, ըստ որում եթէ փութով չկարդադրի, կրնայ ամեն վայրկեան կռիւ ծագիլ Դարատաղի զօրաց և Ալպանիացւոց միջև, որք հաւաքուած են ապրիլ 18 ի Բրօթոքոլով որոշուած տեղերուն Դարատաղի յանձնման դէմ դնելու համար, և անհաւանական չէ որ իշխանութեան դիմադրելու ոգին, որոյ այս խնդրոյն մէջ աճումը թոյլատրեցին Թրքական իշխանութիւնք, հիւսիսային Ալպանիոյ մէջ տարածուի, և այս դաւառն, որ Ժամանակէ մ'ի վեր անիշխանութեան մեծ վիճակի մը մէջ է, բոլորովին քաղաքային անկարգութեանց և չիրութեանց մէջ իյնայ, զորս Դուռը նըւաճելու անկարող պիտի լինի, իսկ որոյ վրայ տէրութիւնք չեն կրնար անտարբերութեամբ նայիլ։

«Վ.Հ. Թագուհւոյն կառավարութեան այնպէս կը թուի թէ Դուռը տէրութեանց կողմէ հաւաքաբար հրաւիրուելու է որ Դարատաղի սահմանագլխին նկատմամբ իւր դիտաւորութիւնները բացորոշապէս յայտնէ, և իւր յանձն առած կարդադրութիւնն անմիջապէս ի դործ դնէ։

«Պերլինի դաշնադրին 61 րդ յօդուածով Բ. Դուռը կը խոստանայ առանց այլ ևս յապաղման իրացնել այն բարեկարգութիւնն ու բարենորոգումները, զորս տեղական պէտքերը կը պահանջեն Հայոց բնակած դաւառներուն մէջ, և անոնց ապահովութիւնն երաշխաւորել Չերքէսաց և Քրդաց դէմ, և այս նըկատմամբ ձեռք առած միջոցները պարբերաբար ծանուցանել տէրութեանց, որք անոնց դործադրութեան պիտի հսկեն։

«Վ.Հ. Թագուհւոյն կառավարութեան անդեկութեանց նայելով, Դուռն ոչինչ ըրած է ծանօթացնելու համար այն անօրէնութիւնները՝ զորս կրնար ձեռք առնուլ ի դործադրութիւն այս 61 րդ յօդուածին, ո՛չ ալ ո՛և է միջոցք ձեռք առնըւած են, որպէս զի տէրութիւնք անոնց դործադրութեան հսկեն։ Վ.Հ. Թագուհւոյն կառավարութեան եկած տեղեկագիրք կը ցուցնեն թէ Արմենիոյ վիճակն ողբալի է, և Անգղիա չկրնար թոյլ տալ որ այդ յօդուածն աւելի երկար ժամանակ մեռեալ տառ մնայ։ Անգղիական կառավարութիւնը կը մտածէ թէ միացեալ ճնշման մ'ի դործ դրուելը վրն է միայն որ Դուռը կրնայ հարկադրիլ այս նկատմամբ յանձն առած պարտականութիւնը դործադրել, և ի դէպ կը տեսնէ որ յիշեալ յօդուածին ամբողջապէս դործադրութիւնն անմիջապէս խնդրելու է և զԴուռն հրաւիրելու է որ բացորոշապէս յայտնէ թէ ինչ միջոցներ ձեռք առած է ըստ պրտադրութեանց 61 րդ յօդուածոյ Պերլինի դաշնադրութեան։

«Դուռը դաշնադրին այս յօդուածով Արմենիոյ նկատմամբ յանձն առած պարտականութիւններէն դատ, բոլոր Օսմանեան տէրութեան մէջ զեղծումները չարենորոգելու մասին ալ քանիցս խոստումներ տուած է։

«Վ.Հ. Թագուհւոյն կառավարութիւնը չկրնար ենթադրել թէ Սուլթանն, որոյ անձին վրայ տէրութեան ամբողջ իշխանութիւնը կեդրոնացեալ է, ինքնին անտեղեակ լինի այս իրողութեան թէ Օսմանեան տէրութիւնն իւր արդի ազգատարեր վիճակին հասցնող դէրութեան մէջ փոփոխութիւն մ'ընելու անհրաժեշտ պէտք կայ։

«Թէ՛ Վ.Հ. Թագուհւոյն կառավարութեան և թէ՛ Վ.Հ. Թագուհւոյն Կ. Պոլսոյ դեսպանատան կողմէ քանիցս ազդարարութիւններ ուղղուած են առ Բ. Դուռն։ 1876 մայիս ամսոյ մէջ, Լորտ Տէրպի իմացուց Միւդիրիս փաշային թէ Անգղիոյ մէջ թէ՛ իրաց պարագայներն և թէ՛ հասարակաց կարծիքը խրիմու պատերազմէն ի վեր յոյժ փոխուած են, և յաջորդ յունիս ամսոյ մէջ Սուլթան Մուրատի դահակալութեան առթիւ առ Սէր Հէնրի Էլիոթ դրկած մէկ ծանուցագրին մէջ ալ՝ Լորտը կը դիտէր թէ անժըխտելի էր որ Կ. Պոլսոյ մէջ հրատարակեալ աղատամիտ օրինաց ծրագրերը՝ դաւառաց մէջ ի դործ չէին դրուած։ Իշխանութիւն ստացած անկարող անձինք անմիջապէս փոխուելու են։ կեղեքմունք և կաշառակերութիւնք փութով պատժուելու են։ դատական վարչութեան մէջ բարենորոգումներ լինելու են։ բոլոր կրօնական հասարակութեանց քաղաքային կատարեալ իրաւունքներ տրուելու են, և այս ամեն դործերն ազդուապէս յառաջ տարուելու են։ Կ. Պոլսոյ դեսպանախորհրդին մէջ ալ Լորտ Սալիսպըրի երբ հրաւէր կը կարդար Դրան որպէս զի տէրութեանց լիազօր պատուիրակներուն վերջնական առաջարկութիւնները չմերժէ, յայտարարեց թէ Դուռն համոզուած լինել պարտի թէ Մեծն Բրիտանիա որոշած է հաւանութիւն չտալ յոռի վարչութեան եւ հարստահարութեանց, և եթէ Դուռն յամառութեամբ կամ անհոգութեամբ դէմ դնէ այն ջանից, որք յայնժամ կը լինէին Օսմանեան տէրութիւնն աւելի ապահով հիման մը վրայ հաստատելու, այսպիսի դործի մը հաւանական հետևանաց պատասխանատուութիւնը միմիայն Սուլթանին և նորա խորհրդականաց վրայ պիտի մնար։

«Ձեր Վսեմութիւնը (Պ. Կոշէն) թէ՛ ձեզ հաղորդուած թղթակցութիւններէն և թէ՛ խորհրդարանին ներկայացեալ պաշտօնագրերէ տեղեակ է բարենորոգմանց վերաբերեալ այն այլև այլ յանձնարարութեանց, զորս ժամանակ առ ժամանակ իմ նախորդներս Դրան ուղղած են, ինչպէս նաև այն տեղեկագրոյ, որք Վ.Հ. Թագուհւոյն Կ. Պոլսոյ դեսպանատունէն և Անգղիական հիւպատոսներէն եկած են, և Եւրոպոյ և Ասիոյ կողմը Թուրք տէրութեան տխուր վիճակն և դաւառաց մէջ բարբարոս վարչութիւն հաստատելու համար հարկ եղած միջոցները կը նշանակեն։

«1878 հոկտ. ամսոյ մէջ Բ. Դուռը Լորտ Սալիսպըրիի դիտողութեանց պատասխանելով՝ խոստացաւ քանի մ'օտարազգի սպայներ դնել ասիականութեան կեդրոնական խորհրդոյն մէջ, և նոյնպէս զանոնք դործածել կազմուելիք ասիականութեան մէջ։ դատարանաց վրայ հսկելու համար քանի մ'օտարազգի իրաւագէտներ կարդել, և օտարազգի պաշտօնատարաց օդնութեամբ՝ տասանորդի տրոց տեղ նոր տեսակ տուրք մը հաստատել՝ նախ մի կամ երկու դաւառի մէջ, և յետոյ ստանձնաբար բոլոր տէրութեան մէջ։ Դուռը նոյնպէս հաւանութիւն տուաւ որ դաւառաց կառավարիչք, դատաւորք և հաստատեալ պաշտօնեայք յոռի ընթացքէ զատ ուրիշ պատճառաւ չկարենան պաշտօնանկ լինիլ, և առնուազն հինդ տարուան համար պաշտօնի կոչուին։

«Յաջորդ տարւոյն մէջ շատ քիչ բան եղաւ՝ ի դործադրութիւն այս խոստմանց։ Դուռը քանի մ'օտարազգի երմտական տեսուչներ անուանեց, բայց նոքա տեսան թէ իրական իշխանութիւն կամ ազդեցութիւն չունէին։ և պաշտօնի կոչուած երկու Անգղիացիք իրենց նըշանակուած դիրքէն ա՛նքան դըժգոհ էին, որ մին բնաւ յանձն չառաւ, և միւսն յետոյ հրաժարեցաւ։ Դուռը դաւառաց համար դատական տեսուչներ ալ անուանած լինիլ կը թուի, բայց այս անօրէնութիւնը դատական դրութիւնը չբարւոքելէ զատ՝ աւելի դէշցուցած կ'երևի։ և Սէր Հէնրի Լէյարտ, ՝ի Սուրիա ըրած ուղևորութենէն յետոյ, իմացուց Դրան թէ ինք լսած էր որ յայտնի անկարողութիւն և դէշ համբաւ ունեցող անձինք՝ ազդեցութեան և պաշտպանութեան շնորհիւ պաշտօններու կոչուած են, և յաւելց թէ արդէն ընդհանուր դատախազ մը, այն է Տիարպէքիր ղըրկուած անձը, կաշառք ստանալու յանցանքով բռնուած էր, և թէ դուրս ղրկուած անձինք, փոխանակ փոստահութիւն ներշնչելու, այն համոզումը զոյացուցած են թէ արդարութիւն ձեռք բերել և դատարաններն իրապէս բարւոքել առաջուընէն աւելի դժուար պիտի լինի։

«Սէր Հէնրի Լէյարտի տեղեկագրերէն կը հասկցուի նաև թէ վալիներն որոշեալ ժամանակի մը համար յիշխանութեան պահելու կանոնն՝ ի դործ չէ դրուած, և ոստիկանութեան կազմութեանը համար ազդու միջոցներ ձեռք չեն առնըւած։

«Անցեալ նոյեմբեր ամսոյ մէջ դատական և երմտական բարենորոգմանց՝ ինչպէս նաև ոստիկանութեան մը կազմութեան համար նոր խոստումներ եղան Դրան կողմէ, երբ Թուրք կառավարութիւնն երկիւղի մէջ ընկած էր այն զրոյցին վրայ թէ Բրիտանական նաւատորմն Օսմանեան ջուրերն և հաւանականապէս Պէշիքթաշ ծովախորշը կուգայ։ Լորտ Սալիսպըրի ըսաւ այն ժամանակ թէ այժմ նաւատորմը Թրքական ջուրերը չպիտի երթայ, բայց ապագային համար խոստում չկրնար տալ և չկրնար նաև ըսել թէ Անգղիա դործածն միջոցներէ պիտի զդուշանայ, եթէ ոչինչ լինի դործադրելու համար այն խոստումները, զորս Սուլթանին կառավարութիւնը տուած էր։

«Լորտ Սալիսպըրիի և Սէր Հէնրի Լէյարտի դործածած լեզուն ազդեցութիւն չբրաւ։ Ընդհակառակն, Կ. Պոլսէն եկած վերջին դեսպանական դրութեանց նայելով, մեծապէս հարկաւոր եղող ոստիկանութիւնը կազմելու համար Թուրքիա դնացած Անգղիական սպայք, առանց պաշտօնի և առանց թոշակի մնացած էին, և Անգղիա ետ դարձուելու վրայ են։

«Այսր համար յառաջ դրուած պատրուակն անչուտ դրամի չդոյութիւնն է, որուն կը վերագրուի բարենորոգմանց ոչ միայն չդործադրելը։ բայց Դրան երմտական տագնապներն ալ յոռի վարչութենէ դոյացած են, և խնդիր մ'է թէ տէրութիւնք Պերլինի վեհաժողովին 18 րդ տաւնադրութեան մէջ յանձնարարեալ երմտական միջազգային յանձնախմբին դումարումը պիտի չպահանջե՞ն, որպէս զի՝ ոչ միայն արժեթղթատեարց դանդատները քննէ, ինչպէս յայնժամ կարարարկուեր, այլ և ամենէն առաջ Դրան երմտական ընդհանուր վիճակին քննութեամբ զբաղի։

«Արևելեան Բումելիի յանձնախումբն, որ վերանին կազմուելու և Կ. Պոլսոյ մէջ դումարուելու վրայ է, իւր առջև Եւրոպական նահանդաց կազմական կանոնադրերուն ծրագիրը պիտի ունենայ, որչափ որ տեղական յատուկ յանձնախումբք տեղեկագրած են անոնց վրայ, և առ այժմ բաւական պիտի լինի թողուլ որ Եւրոպական նահանդաց վարչութեան խնդիրն յիշեալ յանձնախմբին կողմանէ քննուի։ Վ.Հ. Թագուհւոյն կառավարութեան միակ փափաքն այս է որ նոր օրէնքներն ա՛յնպէս չինուին, որ ժողովրդեան բոլոր դասուց հաւասար արդարութիւն տան՝ ա՛նքան ընդարձակ ինքնակառավարութեամբ մը (ԼՕՔԱԼ-ԳՈՎԵՐՆՄԷՆԹ), որչափ կրնայ ընդունիլ յիշեալ դաւառաց վիճակն, և յարմար երաշխաւորութեամբք, որպէս զի Կ. Պոլսոյ կողմանէ ի դործ դրուելիք ազդեցութիւնք այդ դաւառաց մէջ բարենորոգմանց դործը չկարենան չեղոքացնել։

«Վ.Հ. Թագուհւոյն կառավարութիւնը՝ փոքր Ասիոյ մէջ, ուր դաւառաց պէտքերը մեծապէս կը տարբերին, բարենորոգումներ դործադրելու դժուարութիւններն անտես չըներ։ Այնպիսի բարենորոգմունք, որք դիւրաւ կրնային ի դործ դրուիլ այն դաւառաց մէջ, ուր Եւրոպական քաղաքակրթութիւնը քիչ շատ ազդեցութիւն ունեցած է, և ուր Քրիստոնեայք մեծ թուով կը բնակին, անդործադրելի կը լինին լեռնական դաւառաց մէջ, ուր անքաղաքակիրթ և մասամբ թափառիկ իսլամ ցեղեր կը բնակին։

«Սակայն, Բ. Դուռն իւր առջև առատ միջոցներ ունի Ասիական դաւառաց պէտքերն հասկնալու։ այն տեղական յանձնախմբոց Իսլամ և Հայ պատուիրակաց տեղեկագրերէն, որք անցեալ տարի Հալէպի, Կարնոյ և Տիարպէքիրի մէջ դումարեցան, տեղեկագիրք, որոց ամենն ալ տեղական ինքնակառավարութեան կը միտին և այն չափազանց կեղրոնացման ջնջումը կը պահանջեն, որոյ պատճառաւ դաւառական իշխանութիւնք Կ. Պոլսոյ շնորհէն կախում ունին, որ անմարդաբար միջոցներով միայն կրնայ ձեռք բերուիլ։

«Վ.Հ. Թագուհւոյն կառավարութիւնը կը հաւատայ որ եթէ Պերլինի դաշնադրին Հայկական դաւառաց վերաբերեալ արտադրութիւններն անկեղծապէս և ամբողջապէս ի դործ դրուին տէրութեանց միաբան դործողութեան շնորհիւ, յայնժամ փոքր Ասիոյ ուրիշ դաւառաց վարչութեան բարւոքումն հարկաւ ասոր հետևանքը կը լինի։ Առ այժմ, ինչ ինչ միջոցներ կան, որք անհրաժեշտ են կենաց և ընչից ապահովութիւն հաստատելու թէ՛ Իսլամ և թէ՛ Քրիստոնեայ ժողովրդեան մէջ, միջոցներ, որք անմիջապէս կրնան ի դործ դրուիլ, որպիսիք են ոստիկանութեան մը կազմութիւն, ժողովրդեան ազատումն անկանոն տուրքերէ, և ի վեր քան դամենայն, բարւոքում այն դրութեան, որով պաշտօնատարք կ'անուանին Կ. Պոլսէն։ Եւ յիրաւի, դաւառական չարեաց ամենամեծ մասին ազբիւրը Կ. Պոլսոյ մէջ փնտռելու է, ուր դաւառական պաշտամունք յայտնի կերպիւ կը խնդրուին և կը շնորհուին,

— թէև ամեն մարդ լաւ գիտէ թէ այդ պաշտօնները վարողը վարձ չը պիտի ընդունին, — իբրև միջոց մը . . . հարստութիւն գիւղելու։

“Զեն պակսիր ուղիղ բնաւորութեան տէր անձինք, որք կառավարական բարձրագոյն դրութիւն մ'ի գործ դնելու կարող ցուցած են իրենք զիրենք. բայց անոնց խորհուրդները չեն ընդունուած։

“Թէև վեհ. Թագուհւոյն կառավարութիւնը դաշնագիրն ստորագրող միւս տէրութիւններն ի համաձայնութիւն հրաւիրած է միացեալ ճնշում մ'ի գործ դնելու Դրան վրայ, այսու ամենայնիւ կը խնդրեմք ձեզմէ որ բացորոշապէս հասկցնէք Օսմ. կառավարութեան թէ այն գիտողութիւնը, զորս իրենց ընելու հրահանգ ստացած էք, էապէս բարեկամական հանգամանք մ'ունին, և թէ նոյն իսկ Թուրքիոյ շահը կը պահանջէ, որ Ցունաստանի և Գարատաղի հետ առկախ մընացած խնդիրները կարգադրին, և թէ Թուրք տէրութեան պահպանութեան միակ յոյսը՝ թէ՛ մայրաքաղաքին մէջ և թէ՛ ի դաւառս վարչական կատարեալ և մանրախոյզ բարեկարգմանց վրայ կը կայանայ։

“Մինչդոյն ժամանակ, Ձեր վեհութիւնը պիտի հասկցնէ Օսմ. կառավարութեան, թէ առ այժմ Անգղիական կառավարութեան ո՛ և է սպառնալիքէ զգուշանալը չցուցներ թէ նուազ ազդութիւն կամ նուազ հաստատամտութիւն պիտի ցուցնէ այն ընթացից նկատմամբ, զոր ինք կը փափաքի որ Թուրքիա բռնէ այսուհետև։”

ԿՐԱՆՎԻԼ

Թիւ 4.

Լոր. Կրանվիլ — Պ. Կոչէն

“Արտաքին գործոց պաշտօնատուն 20 մայիս 1880

“Տէր.

“Սէր Հէնրի Լէյըրտ լմացուց վեհ. Թագուհւոյն կառավարութեան թէ Սուլթանը դիտաւորութիւն ունի Օսմանեան խորհրդարանը վերստին գումարել տալ 'ի Կ. Պոլիս։

“Թէ և Օսմ. խորհրդարանին առաջին գումարման մէջ՝ անոր հաստատութեան, կազմութեան և գործոյ ընթացքի վերաբերեալ այլ և այլ կէտեր կային, որք փոփոխութիւն կամ բարւոքում կը պահանջէին, այսու ամենայնիւ, Անգղիական կառավարութիւնը չկրնար չխորհիլ թէ Թուրք տէրութեան ամեն կարգի հպատակները կատարելապէս ներկայող խորհրդարանի մ'սկզբունքը բարի սկզբունք մ'է, և կը փափաքի որ Ձեր վեհութիւնն իւր ազդեցութիւնն 'ի գործ դնէ Սուլթանը քաջալերելու, որ խորհրդարանը գումարէ և վիճաբանութեան ազատութիւն տայ։» ԿՐԱՆՎԻԼ

ՕՍՄ. ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

—

Անգղիոյ Լորտերուն ժողովին յունիս 17ի նստին մէջ Լորտ Սթրաթէտէն Բանվել ուշադրութիւն հրաւիրեց Օսմանեան խորհրդարանական ժողովոյ գումարման, և ընդհանին այն անօրէնութեան և կ. Պոլիս զրկուած դեսպանութեան միջև կեցած յարաբերութեան վրայ։

Ահաւասիկ ազնիւ Լորտին խօսքերն։

«Այս նիւթիս վրայ ըրած հարցմանս անցեալ իրիկուն տրուած պատասխանէն կը մակաբերուի թէ խորհրդարանական հաստատութեանց տրժէքն ըստ բաւականի ճանչուած չէ Թուրքիոյ մէջ։ Երեսփոխանական ժողովոյ գումարումը կրնայ՝ օրինակի համար՝ ազատել Սուլթանն այն երկապրանութենէն, որոյ մէջ դրուեցաւ Ցունաստանի մեծնալու խնդրոյն նկատմամբ տէրութեանց բռնած ընթացքով։ Կը խնդրուի Սուլթանէն, որ իւր պատասխանատուութեան ներքեւ երկիր տայ Ցունաստանի։ գործ մը, որոյ համար պատասխան պիտի տայ երբուն միլիոնի չափ հպատակայ։ Շատ հնարաւոր չէ որ բացայայտակ վնհապետ մը տերութեանց ըրած պահանջումներուն կարենայ հաւանութիւն տալ։ Խորհրդարան մը կրնայ բաժանորդ լինիլ այդ պատասխանատուութեան, և ազատել վեհապետն այն հարկէն, որով կամ Եւրոպական տերութիւնները պիտի դժգոհացնէր, կամ իւր ժողովուրդները։

«Յունաստանի սահմանագլխի խնդրէն շատ՝ աւելի կարեւոր նշանակութիւն մ'ալ կայ։ Լուսամիտ քաղաքագէտք չեն կրնար չնշմարել օսմանեան երկիրներուն մէջ անդամատական շարժումներ։ Աւստրիոյ մէջ վերջին քսան տարոյ միջոցին տեսնուեցաւ որ աշխարհավարական ժողովոյ դիրութիւնը շատ նպաստեց այդ տեսակ շարժումները զսպելու և զանազան տարերքէ բաղկացեալ կայսրութեան այլ և այլ մասանց միջեւի կապերն ամրապնդելու։ Այն ժամանակ կը թուի ինձ թէ իմաստութիւն կը լինի Օսմանեան ժողովոյ գումարումն յանձնարարել իւր միջոց այդ շարժումն արգիլելու, մինչեւ որ բաւական լուծում մը գտնեմք։

«Խորհրդարանն օգտակար կը լինի նաեւ բարենորոգմանց գործադրութեան, որոց հարկը կը ճանչին Եւրոպական տէրութիւնք։ Սէր Հ. Լէյարտի ապրիլ 27 թուով նամակն այս կարծիքն հաստատելու կը ձգտի։ Այսինքն Օսմանեան խորհրդարանին ձեռօք միայն կրնայ գործադրիլ գլխաւոր դէրն, այն է կամահաճ իշխանութեանց սեպմանը։ Գրեթէ անօգուտ է հեռաւոր դաւառաց վիճակը բարւոքելու պահանջում ընել՝ առանց նոյն իսկ կեդրոնը բարենորոգելու։ Ազնիւ Սալիսպիրիի մարքիզն անանպատ կերպիւ խօսած էր Օսմանեան խորհրդարանական ժողովոյ վրայ, բայց նորա կարծիքն այդ ժողովոյ պաշտօնավարութեան փորձէն առաջ եղած ենթադրութեանց վրայ հիմնեալ էր։ Յետոյ Սէր Հ. Լէյարտ խորհրդարանին լաւ ընթացքին համար վկայեց, և իւր այս կարծեաց հաստատութիւն տուաւ Ցունաստանի Պատրիարքը։ Կրնայ ըսուիլ թէ խորհրդարանին կազմութիւնն հեռի է կատարեալ լինելէ։ բայց նոյնը կը նայ ըսուիլ նոյն իսկ մեր և Եւրոպիոյ ամեն սահմանադրական խորհրդարանաց համար ալ։ ոսկայն բան մը կայ որ անժխտելի է։ այսինքն թէ այդ ժողովները, մինչեւ իսկ իրենց նախնական ձեւին մէջ, քիչ շատ օգտակար արդիւնք ունեցան՝ քմահաճ իշխանութիւնն հակոզութեան ներքեւ առնելով։ Ես ժողովին չեմ խնդրեր այս մասին որոշ կարծիք մը յայտնել, այլ կը յուսամ արտաքին դործոց ազնիւ նախարարէն հաւատիներ ստանալ որք մեր աշխարհավարութիւնը բացայայտելու ձգտին։»

Լորտ Կրանվիլ պատասխանեց։

«Չեմ գիտեր ինչ մեկնութիւն պէտք է տամ ազնիւ Լորտին դիտողութեանց։ իմ գիտցածս եղած է միշտ յաճախ անհամաձայն գտնուիլ իրեն հետ Արեւելեան խնդրոյն այլ և այլ դէմքերուն վերաբերեալ։ Բայց այս անգամ բարեբաղդիկը համարիմ զիս որ կ. Պոլսոյ մէջ խորհրդարանին գումարման նպաստաւոր փատաղը կը լսեմ իրմէ։ ոբոմիհեաեւ Պ. Կոչէնի տուած մեր հրահանգները կը պատուիրեն ատեղ որ այդ մասին իւր լաւագոյն ջանքն 'ի գործ դնէ։» (Հաւանաբար)։

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ

ԻՒՆԻԱ

—

3 յունիս 1880

. . . Խմբագրապետ .

Ասենէ մ'ի վեր Ձեր Իւնեայի թղթակցին նամակները կը տեսնուին պարբերաբար Ձեր ազնիւ թերթերուն մէջ, յորս Ձեր Մեծ. Նամակները կը խոստանայ ազգային լուրեր ևս հաղորդել, կը խոստանայ երկիցս, այլ չի կատարեր դարձեալ. իր ուշն ու դրիչ տեղական քաղաքական դէպքերու միայն կը նուիրէ, որք թէև հրատարակութեան արժանի, բայց ոչ նուազ կարեւոր են նաև ազգային գործոց և ընթացից վրայ տեղեկութիւններ։ Այս մասին Ձեր թղթակցին դանդաղութիւնը, կամ աւելի լաւ է ըսել, խոստանալ ու չկատարելը մեզի անծանօթ դաղանիք մը ո՞ նենալու է անշուշտ. ինչ որ ալ լինի իր նպատակը, մենք իրր հիւր կամ ուղեւոր տեղւոյն մեկնելէ առաջ ներկայս Ձեզ կը տանիք 'ի հրատարակութիւն.

Երեք ամիս առաջ Ա.ր.ժ. Մամբրէ Ծ. վարդապետ Բզնունի հրամանատարին Սրբազնութեան Առաջնորդին Տրապիզոնի յայցելութիւն եկած էր 'ի քաղաքս։ Մամբրէ Վ.արդապետի վրայ շատ գովեստիւք կը խօսուի հոս, և արժանաւոր Փոխանորդ պատուանունը առած են անոր, Նորին Սրբութիւնը թէև շատ քիչ օր կեցած է հոս, բայց այն կարճ միջոցին մէջ բաւական դարձեր տեսեր է, հայրենասիրական և ուսումնասիրական ընտիր քարոզներ ու առանձնախօսութիւններ ըրեր, դարուս ոգւոյն ու պահանջման համեմատ յորդորներ ու խրատներ կարդացեր և նոր Թաղ. Խորհուրդ կազմեր է, կանոնց մէջ Հոլիսիոմեան ընկերութիւն մը հաստատեր է Օրիորդաց վարժարան մը բանալու համար, խափանեալ Ընթերցասիրաց ընկերութիւնը վերահաստատելու և ընթերցարանը բանալու մեծ ջանք ըրեր, բայց նոյն միջոցին Առաջնորդ Սրբազանէն 'ի Տրապիզոն հրաւիրուելով, իր պակասները լրացնելու համար Թաղ. Խորհուրդէն և ուսեալ երիտասարդներէ խօսուած աւեր և ապա մեկներ է իր պաշտօնատեղին։

Թաղ. Խորհրդոյ այս վերջին ընտրութենէն հասարակութիւնը շատ գոհ և ուրախ եղեր է, տեսնելով որ փարձեալ ազգասէր և ուսումնասէր անձինք կը դտնուին. և արդարև անդամոց սմանց հետ ծանօթանալու պատիւն ունենալով, խօսքի մէջ եռանդուն ազգասէր և ջերմ ուսումնասէր կը ճանանան, բայց գործելու համար ոչ այնպէս։ վասն զի բաւական նայելով, և ինչպէս տուպեցինք ալ գործերին խօսքերնուն համապատասխան չէ։ Առաջին բերան Թաղ. Խորհրդոյ մը ճըշմարիտ պարտքեր կատարելու փութաջան երեւցեր են. Ազգային յառաջդիմութեան կարեւոր և օգտակար միջոցներու ձեռք դարնելով քաղցր ու փառաւոր ապագայ մը պատրաստելու յոյսեր տուեր են, բայց դժբաղդաբար քիչ օր չ'ըսեմ, քիչ շաբաթ եռաքը իր նախորդոյ բաղդին արժանացեր է, այինքն թէ շատ և շատ կանուխ մոռցեր է իր պաշտօն։ առաջին մէկ երկու և ոչ երեք նիստերէ ետքը օրին սեր նիստ չ'է ըրած, դպրոց, եկեղեցի և ամեն խնդիր բարձի թողի եղած՝ եթէ ատոյգ է լսածնիս, վարժապետներէն մինչեւ 3—6 ամսական պահանջ ունեցողներ կան, և ամեն օր կը պահանջեն, այսօր, վաղը, ուստերը հատան, ևն ըսելով օր կանցունեն, ու երբեմն քանի մը զրուշ տալով ձեռքերնին՝ կը ճանրեն։

Հոլիսիոմեան ընկերութիւնն, որ քաղաքիս կանանց համար առաջին անդամն ըլլալով անոր Գործ. ժողովը անփորձ և անվարժ, աշակցութեան և քաջալերութեան կարօտ է, թէ՛ Թաղ. Խորհուրդ թէ՛ ժողովուրդ ցարդ զլացած է այդ. այսու ամենայնիւ Գործ. ժողովը իր այս վիճակին մէջ երբեմն նիստեր կընէ, կը խորհրդակցի, և հանկառակ արանց անտարբերութեան, Տրապիզոնէն և ուրիշ տեղերէ վարժուհի գտնելու բանակցութիւններ կընէ որպէս զի ժամ և ժամանակ չկորսնցուցած վարժարանը բանայ. բայց դժբաղդաբար վարժուհի մը չկրնալ գտնելով ցաւ 'ի սիրտ յուսահատութեան մատնեցած կերևին 'ի շնորհս Թաղ. Խորհրդոյ։

Ինչպէս ըսի, Թաղ. խորհրդոյ անդամոց սմանց հետ ծանօթանալու բաղդն ունեցած ըլլալով, շատ անդամ առանձին խօսակցութեան մէջ յիշեցուցինք իրենց Թաղ. Խորհրդոյ պարտքը և պաշտօն, և փափաքեցանք զիտնալ թէ ի՞նչ պատճառներ արդելք կըլլան գործելու, ուրիշ պատճառ մը չի գտանք, բայց եթէ իրենց անտարբերութիւնը, բառին ամբողջ նշանակութեամբը, զոր ոչ միայն Թաղ խորհրդոյ համար պէտք է խմանալ այլ զրեթէ ամբողջ ժողովրդեան համար, ուսեալ և ուսումնասէր կարծեցեալ երիտասարդութիւնն ալ մէկ տեղ առնելով. իրենց խօսքով հատատանմ, զի մինչեւ իսկ առած՝ եղած է իրենց մէջ որ, եթէ մէկը դարոց երթայ, վարժապետները ծեծէ, վանէ, աշակերտները արտաքսէ, դպրոցն ամբողջ քակէ, քանդէ, հիմնայատակ ընէ ևն, մէկը չ'գտնուիր ըսող թէ՝ ա՞լ է և ի՞նչ պատճառ կայ։ Մենք կը յաւելնք Իւնեայի երիտասարդութեան վրայ, որ հիներէն աւելի անդգայ կերևայ ու չի շարժիր։

Թաղ. խորհրդոյ անտարբերութեան վրայ չ'ենք ուզեր տակէ աւելի գրել. յուսալով որ այս չափով կարող պիտի ըլլանք իմացնել իրենց, որ ամեն քաղաք կամ գիւղաքաղաք Ազգ. գործոց վրայ գիտող աչքեր պակաս չ'են, թէ՝ տեղացի ըլլան թէ՝ հիւր, ուստի կը փափաքիմ որ Իւնեայի Թաղ. խորհուրդն ինչ եռանդեամբ աշխատիս և ոգւով որ սկսեց գործել, այնպէս շարունակէ իր պաշտօն. մանաւանդ թէ այս տեղի Թաղ. խորհուրդն, ինչպէս՝ գաւառական կեդրոններէ զատ ուրիշ ամեն քաղաքներ, քաղաքական և կրօնական ժողովոց պաշտօններ ալ կը կատարէ 'ի հարկին, ըսել կուզենք թէ, Պոլսոյ Թաղ. խորհուրդներէն տարբեր, մեծ ու բարձրը է դաւառներու Թաղ. խորհրդոյ պաշտօնը։

Մեր այս յօդուածը վիճակին Առաջնորդ սրբազանին ուշադրութեանը կը յանձնեմք։

Ո-ԷԼ-Ը Հ.

Յ. Գ. Նամակս Տրապիզոնէն կը զրկեմ, Սրբազան Առաջնորդը Սամսոն և Զարշամպա ուղեւորեր է, անկից Իւնեա պիտի անցնի կարծեմ, հետեւաբար մեր այս յօդուածն յարմար միջոցի մէջ անուշադրութեան պիտի առնուի Նորին Սրբազնութենէն։

(Նոյն)

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

—

ՎՕԼՆԷՑ

ԱԻԵՐԱԿԻ

ԿԱՄ

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՔ

ՏԷՐՈՒԹԵԱՆՑ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆՑ

ՆԿԱՏՄԱՄԲ (*)

—

ԳԼՈՒԽ Ե.

ՎԻՃԱԿ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ Ի ՏԻԵԶԵՐՍ

Մի քանի վայրկեան լաւութիւնէ յետոյ՝ Ոգին դարձեալ սկսաւ տարտղնիլ . . . ։

«Ես՝ քեզ ըսի, ո՛ բարեկամ ճըշմարտութեան. մարդս 'ի զուր կը պատմէ իւր ազգեներն ազնիվներն և երևելիներն դարմանողաց, ընդունայն կը խաւարիէ իւր չարեաց դաղանութիւններն . . . ։ Ընդհանուր տիեզերաց կարդաց մէջ՝ անտարակոյս իւր վիճակն անպատեհութեանց ենթարկեալ է. անտարակոյս իւր դիւութիւնն հղօրացմէ տիրապետեալ է. բայց սոյն հղօր ինչխանութիւնք ոչ մի կայր ճակատագրի պատգամք են, ոչ դանդաչող և ալանդակ էակաց կամահաճոյք. այսպէս աշխարհիս մէջ ապրող մարդս՝ ընթացիւք կանոնաւոր, ապրեցութեամբ յարատեւող և էութեամբ անմոռոռիս բընական օրէնքք կը կառավարի, և սոյն օրէնքք՝ առհասարակ բարեաց և չարեաց իրր ազբիւր, ոչ հեռաւոր ասեղոյց մէջ արձանագրեալ են երբէք և ոչ դաղանի կանանագրոց մէջ պահեալ. այլ երկրային էակաց բնութեան յարակից և նոցա գոյութեան յարևնման բնելով ամեն ժամանակ և ամեն տեղ մարդոյս առջև ներկայ են, իւր մատց կը ներդործեն, իւր խելամտութեան կ'ազդարարեն և ըստ իւր ամեն գործոց՝ կամ վիճակ կամ վարձք կը հայթայթեն։ Թո՛ղ մարդս ճանչէ սոյն օրէնքն, և իմանայ թէ՝ զինքը պատող տարրկայից բնութիւնքն, և թէ՝ իւր յատուկ բնութիւնքն, յայնժամ անշուշտ պիտի գիտնայ իւր ճակատագրին վարիչներն, և պիտի հասկնայ թէ ի՞նչ են իւր չարեաց բուն շարժառիթք և ի՞նչ դարմանք հարկ են սոցա նրկատմամբ։

Երբ տիեզերքն ոդևորող այն դաղանի զօրութիւնը սոյն երկրագունեան տեղծեց, որոյ մէջ մարդս կը բնակի, զայն բազկացնող տարրկայից չնորհեց նաև էական յատկութիւններ, որք՝ իւրեանց անհատական գործառնութեանց իրր կանոն, և փոխադարձ յարաբերութեանց իրր կապ և ընդհանուր ներդաշնակութեան իրր միջոց կը ծառայեն. և որովք պատճառաց։ արդեանց, սկզբանց և հետևութեանց մի կանոնաւոր կարդ հաստատեց։ որ մի դիպուածական երևոյթիւ տիեզերքը կը կառավարէ և աշխարհիս հաստատակեցութիւնը կը պահպանէ. այսպէս գործակցութեան շարժառիթ յարակցեց հրոյն, ձգողականութիւն՝ օդոյն, ծանրութիւն և թանձրութիւն՝ նիւթոյն. օդը ջուրէն աւելի թեթև ըլլաւ, մեռապն հողէն աւելի ծանրը, և փայտը պղտմատէն նուազ կարծր. հրամայեց բոցոյն որ վեր ելնէ ու քարին որ վար իջնէ, և առնելին որ զարդանայ, իսկ մարդոյս՝ այնքան զանազան առարկայից բախմունքն դէմ զինք դնելով հանդերձ՝ իւր դիրքերէ կեանքը պահպանել ուզելով՝ զդալու զօրութիւնը չնորհեց։ Սոյն զօրութեամբ՝ իւր կենաց ՁԵՌԱՍԱԿԱՐ ամեն գործողութիւն՝ մի գէշ և վնասաբեր ազդեցութիւն կ'առթէ ներս. իսկ ամեն լաւ գործողութիւն մի գուարթառիթ և բարերաստ ազդեցութիւն կ'ընէ։ Ահա սոյն ազդեցութեամբ՝ մարդս մերթ իւր վիրքը խանդարող իրէն եռ կատելով, և մերթ ինքնեան հաճոյք առթող առարկայից հետևելով, հարկ ըլլայ սիրել ու պահպանել իւր կեանքն։ Այսպէս ինքնասիրութիւնն ու բարեկեցութեան փափաքն և վշտացմէ դգուանքն՝ էական և բընական օրէնք եղան մարդոյս, զոր հրամայող զօրութիւնն հաստատեց զայն կառավարելու համար, և որ ֆիզիքական աշխարհի շարժման օրինաց նման՝ պարզ և արդիւնաւոր սկզբունք եղան բարոյական աշխարհի մէջ անցնող ամեն իրաց։

Ահա այս է մարդկային վիճակը. մի կողմանէ զինք շրջապատող տարերաց գործողութեան ենթակայ, բաղաւմ անխուսելի շարեաց վիճակեալ է. եթէ այն մասին բընութիւնը խիստ երևցած է, միւս կողմանէ ուզիղ և մինչև իսկ արդահատաղ, ոչ թէ միայն սոյն չարիքն հաւասար բարեօք ամրաց է, այլ նաև բարիքն աւելցնելու և չարիքը նուազեցնելու կարողութիւնը տուած է մարդոյս։ Կարծես թէ այսպէս ըսած է նմա. «Ցկար արարած, ընաւ քեզ պարտական չլինելով հանդերձ, քեզ կեանք տուած եմ։ աշխարհս՝ ուր զքեզ զետեղած եմ, քեզ համար չստեղծեցաւ, այսու ամենայնիւ զայն գործածելու արտօնութիւն չնորհած եմ քեզ. բարեօք և չարեօք խառնեալ պիտի դանես զայն, զորս իրարմէ դուրս պիտի զանազանես. ծագիանց և վշոց ճանապարհաց մէջ դուս պիտի առաջնորդես զս քեզ. ինձ ճակատագրիդ տէրն եղիր, քեզ կը յանձնեմ զս քեզ։»

— Այո՛, մարդս իւր բաղդին ուրչին եղաւ, ինքն իսկ յառաջ բերաւ յաջողագոյնը իւր բաղդին թէ՝ ձախողութիւններն և թէ՝ յաջողութիւններն. իսկ եթէ իւր կեանքը տանջող այնքան վիշտեր տեսնելով՝ իւր տկարութեամբ և կամ իւր անխոհեմութեամբ հեծելու պատճառ ունեցաւ, ի՞նչ սիրամբ վարուին և մինչև ո՛ր աստիճան բարձրանալը մոռնալով՝ թերևս իւր կարողութեան ապատանելու և իւր հանճարոյն վրայ պարծելու առաւել ևս իրաւունք ունենայ։

(Ճարտարախօսէ)

Ա Զ Դ

Պ. Նորայր Բիւզանդացւոյն Գաղղիերէնէ Հայերէն ընդարձակ բառարանին ապագրութիւնն սկսած է և արդէն մինչև եօթներորդ թերթն հրատարակուած։ Առ այժմ կանոնաւոր կերպով շաբաթը մէկ թերթ կ'երթայ, քանի մը շաբաթ յետոյ երկու թերթ ելնել պիտի սկսի։ Նոքա որք բաժանորդ չեն գրուած և չեն կրնար մի անգամ մէկ ուկէս ոսկի վճարել, կրնան թերթ առ թերթ դնել, որ 60 փարա է։

(*) Շար. տես թիւ 2647։

Advertisements referring to British or American Goods, etc., are exclusively received for this Paper at
EUG. MICOUD'S Foreign Advertising Agency 139–140, Fleet Street, London.

Գլխաւոր մթերանոցն է Ֆրէնկեան դրամաճառանոցը. կը գտնուի նաև ամեն Հայ դրամաճառաց քով. Արչակ Էֆէնտիի թղթավաճառանոցը ի Զմիւռնիա. Սիլիքեան Աստուածեան Էֆէնտիի Աղգային դրամաճառանոցն ի Զմիւռնիա, Հէնտէկ սօգատը, Աշտարակին տակը, նոյնպէս Պ. Վայսի քով, ի մեծ փոքրոյն Բերայի։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ,
ԲԵՐԹՈՒԱԾՔ Պ. ԱԴԱՄԵԱՆԻ
ԹՎԷՆԸ 1880

Պետրոս Հ. Պ. Ադամեան ազնիւ երիտասարդ Հայ գերատանը, որ Թատերական նեղկայսրանց մէջ մեծ գերեր ճարտար ձեւերով կը ձեւակերպէր, իւր յուղեալ սրտին զանազան ալէծուի զգացմունքէն այս քերթուածս յօրինած էր, Տըլիխս Հատած օրէն ձեռագրերը յանձնեց տպագրութեան որ այսօր 'ի լոյս ընծայուելով զրկած է Զաքմագրլոր թիւ 20 Յովսէփ Դավաթեանի դրատան մէջ վաճառուելու։

Գին 12 դրուշ արծաթի,

Քանզի այս եմք որ գինքը ճանչցողներէն բազմաթիւ անձինք մէկ մէկ օրինակ գնելով իւր այս առաջին ընտիր գործոյն մէջ գինքը պիտի քաջալերեն.

ԱԶԳԱՑԻՆ ՁՈՆՔԵՐ
Հատոր Գ. և վերջին
Յ. Յ. Պարոնեան

Լոյսի մէջ հրատարակեալ այլ և այլ անձանց կենսագրութիւններուն հաւաքածոյն է՝ Ս. Պարտիզպանեան տպարանէն ելած՝ մանրամասն տպագրութեամբ։

Կեդրոնատեղին է Ղուկասեան դրատունը, նաև կը գտնուի Լոյսի դրատներեակն և ամեն դրավաճառաց քով և Սուճի Պօղոս աղայի խանութը. գին կէս արծաթ մէճիտիա։

ՊԱՐՍԿԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ
Դ.
ԱՌ. ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆ
Եղիազար Մոսքոֆեան
Տպագրութիւն Զրամեան

Քննադատութիւն մ'է վասն Օտեանին՝ Ռուսինեանի փիլիսոփայութեան վրայ գրած յառաջաբանին, որոյ առթիւ հեղինակը կարեւոր խորհրդածութիւններ կ'ընէ Սահմանադրութեան, ազգային լեզուին, Հայ վարժապետաց վիճակին և Պէրպէրեան վարժարանին վրայ։

Կը ծախսուի ամեն դրավաճառաց քով, կամրջին գլուխը Սուճի Պօղոս աղային խանութը, Ղալաթիա Արչակ էֆէնտիի թղթավաճառանոցն ի գին 1 դրուշ արծաթ։

ՇՐՋԱԳԱՑՈՒԹԻՒՆ
ԻՄ ԹԱՂԻՍ ՄԷՋ

Գրեց
ՇԱՐԺԵԱՆՑ

Գին 2 դահեկան

Ընթերցանութեան արժանի տետրակ մ'է, լաւ գրուած, որ ազգային ընդհանուր վիճակին, մանաւանդ ազգային գաստիարակութեան վրայ օգտակար խորհրդածութիւններ կը պարունակէ։

ԱՌ. ՁԵՌՆ
ԲԱՌԱՐԱՆ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԲԱՆԱԿԱՆ ՑՈՏՈՒԿ ԱՆՈՒԱՆՑ

ԱՇԽԱՏԱՍԻՐԵԱՑ
Ն. ՃԷՎԱՀԷՆ

Տէր և հրատարակիչ Վ. Մարգարեան կը ծախսուի ամեն դրավաճառաց քով. կեդրոնատեղին է Մարգարեան դրատունը.

Գին 10 ֆրանք. Դպրոցաց համար զեղչ կըլլայ։

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ
ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ
Գրեց
Պ. Հայրապետ Շահէնէան
Դասատու Թուաբանութեան
ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Կը ծախսուի Եէնի—ճամի, Զիլինկիրլէր ճատտէսի թիւ 2 Ս. Ղուկասեան դրատունը և ուրիշ դրավաճառաց քով։ Գին 1 ֆրանք։

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԼԻ
ՇԱՊԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ
1880 ՅՈՒՆԻՍ 1 ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ
ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒՆԻՍ 30

ԲՈՍՓՈՐԷՆ ԻԶՆՈՂ ՇՈՓԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժ-մ	Ե-բ-ո-պ-կ-ն Եղբ-	Թ-
10 45	Եէնիմահալլէն Մէզարպուրնու. Պէյիքտէրէ Թարապիա Եէնիքէյ Սիմէնեա. Պոյաճըքէյ. Բուսկի Հիսար. Պէպէք (Արնաւուտ գիւղի շրջանաւին հետ պիտի հաղորդակցի.)	34
11 30	Եէնիմահալլէն Մէզարպուրնու. Պէյիքտէրէ. Թարապեա. Եէնիքիւղ Էմիրկէն. Ր Հիսար Պէպէք։	32
12 45	Ր Ա Գավազէն Եէնիմահալլէ. Մէզարպուրնու. Պէյիքտէրէ. Թարապեա. Եէնիքէյ. Էմիրկէն. Ր. Հիսար. Պէ-պէք.	18
1 30	Եէնիմահալլէն Մէզարպ. Պէյիքտէրէ. Թարապիա, Եէնիքէյ. Էմիրկէն. (Ուրբաթ օրերը Ր Հիսար. Պէպէք)։	33
2 30	Եէնիմահալլէն Մէզարպուրնու. Պէյիքտէրէ. Թարապեա. Եէնիքէյ Սիմէնեա. Էմիրկէն. Պոյաճըքէյ. Ր. Հիսար, Պէպէք. Արնաւուտքէյ, Գուբուչէշմէ. Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ։	34
3 30	Եէնիմահալլէն Մէզարպ. Պէյիքտէրէ. Թարապեա. Եէնիք. Սիմէն. Էմիրկէն. Պոյաճըքէյ. Ր. Հիսար, Պէպէք. Արնաւուտքէյ. Գուբուչէշմէ. Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ։	19
4 45	Եէնիմահ. Մէզարպ. Պէյիք. Թարապ. Եէնիք. Միրկէն. Ր. Հիսար Պէպէք. Արնաւուտքէյ. Գուբուչէշմէ. Օրթաքէյ. Պէշիքթաշ։	25
6 15	Եէնիմահալլէ. Պէյիք. Թարապ. Պէյքօղ Եէնիք. Միրկիւն. Գանլըճա. Ր. Ա. Հիսար. Գանտիլլի. Արնաւուտքէյ. Զէնկէլքէյ. Պէյլրպէյի. Օրթաքէյ. Գուզկունճուք. Պէշիկթաշ. Իսկիւտար։	4
8	Ա. և Ր. Գավազ. Եէնիմահալլէ. Մէզարպուրնու. Պէյիքտէրէ Թարապեա. Պէյքօղ. Եէնիքէյ. Էմիրկէն. Պոյաճըքէյ. Ր. Հիսար, Պէպէք. Անաւուտքէյ. Գուբուչէշմէ. Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ. (Ուրբաթ օրերը Սիմէնեա)	20
10	Մէզարպուրնուէն Պէյիքտէրէ. Թարապիա. Եէնիքէյ, Էմիրկէն, Ր. Հիսար, Արնաւուտքէյ. Օրթաքէյ, Պէշիկթաշ (Ուրբաթ օրերը Ր. Բ. մահալլէսի)։	25

Արնաւուտ էնէն

11	Արնաւուտքէյ. Գուբուչէշմէ. Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ։	23
11 30	Արնաւուտքէյ, Գուբուչէշմէ. Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ. Գասպամ։	25
12	Պէպէք. Արնաւուտքէյ. Գուբուչէշմէ Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ. Գասպամ։	19
12 45	Արնաւուտքէյ. Գուբուչէշմէ. Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ.	2
1 30	Արնաւուտքէյ. Գուբուչէշմէ. Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ Գասպամ։	25
2 30	Ր. Հիսար. Պէպէք. Արնաւուտքէյ. Գուբուչէշմէ. Օրթաքէյ, Գուպկ. Պէշիկթաշ. (Ուրբաթ օրերը Արնաւ. գիւղ)։	17
10 45	Բուսկի Հիսարէն ուղղակի կամուրջ։ (Ուրբաթ օրերը Արնաւ. ուղղակի կամուրջ)։	19

Աղչէհան Եէնէր

11	Պէյքօղ, Բաշտարմաչէ. Բիֆթիք փաշա մահալլէսի. Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտիլլի, Վանիքէյ. Զէնկէլքէյ, Պէյլրպէյի. Գուզկունճուք։	21
11	Արնաւուտքէյ. Վանիքէյ. Զէնկէլքէյ. Պէյլրպէյ. Գուզկունճուք. Գասպամ։	4
11 45	Պէյիքտէրէ. Թարապեա. Պէյքօղ, Բաշտահճէ. Գանլըճա. Ա. Հիսար, Գանտիլլի. Վանիքէյ. Զէնկէլքէյ. Պէյլրպէյի. Գուզկունճուք Գասպամ։ (Ուրբաթ օրերը ժամ 12 30ին)։	17
1 30	Պէյիքտէրէ. Թարապեա. Պէյքօղ, Բաշտահճէ. Ր. Բ. մահալլէսի Գանլըճա. Ա. Հիսար, Գանտիլլի, Վանիքէյ. Զէնկէլքէյ. Պէյլրպէյի. Գուզկունճուք։ (Բացի Ուրբաթէ։	20
3 30	Պէյքօղ, Բաշտահճէ. Ր. բաշա մահալլէսի Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտիլլի. Վանիքէյ. Զէնկէքէյ. Պէյլրպէյ։	32
8 45	Պէյիքտէրէ Պէյքօղ. Բաշտահճէ. Գանլըճա. Ա. Հիսար Գանտիլլի. Վանիքէյ. Զէնկէլքէյ Պէյլրպէյ. Գուզկունճուք. Իսկիւտար (Ուրբաթ օրերը Բիֆթիք փաշա մահալլէսի)։	21
9 15	Վանիքէյէն ուղղակի օսմուրջ։	23

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ԵԼՆՈՂ ՇՈՓԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժ-մ	Ե-բ-ո-պ-կ-ն Եղբ-	Թ-
12 30	Գասպամ. Իսկիւտար Պէշիկթաշ. Գուզկունճուք. Օրթաք. Պէյլ. Զէնկ. Արնվ. Գանա. Ա. և Ր. Հիսար, Գանլ. Էմիրկէն, Եէնիք. Պէյքօղ Թարապ. Պէյիք. Եէնիմահ։	4
12 45	Պէշիկ. Օրթաք. Արնավ. Ր. Հիսար. Պէպէք. Էմիրկ. Եէնիք. Թար. Պէյիք. Մէզարպ. Եէնիմահալլէ.	34
1 45	Պէշիկ. Օրթաք. Գուբչէշ. Արնվ. Ր. Հիսար, Պոյաճ. Սիմէնեա. Եէնիք. Թար. Պէյիք. Մէզար. Եէնիմ.	19
3	Պէշիկ. Օրթաք. Արնավ. Պէպէք Ր. Հիսար, Էմիրկ. Եէնիք. Թարապ. Պէյիք. Մէզարպ. Եէնիմահալլ.	23
5	Գասպամ. Պէշիկ. Օրթաք. Գուբուչէշմէ. Արնավ. Պէպէք. Ր. Հիսար, Պոյաճ. Էմիրկէն. Եէնիք. Պէյքօղ, Թար. Պէյիք. Մէզարպուրնու. Եէնիմահալլէ. Գավազլար.։	20
6 30	Իսկ. Պէշիկթաշ. Գուզկունճուք. Օրթաքէյ. Պէյլրպէյի. Զէնկէլքէյ Արնավուտքէյ Գանա. Ր. Հիսար. Պոյաճըքէյ. Գանլըճա. Եէնիքէյ. Թարապեա. Պէյիքտէրէ։	21
8	Պէշիկթաշ. Օրթաքէյ. Արնավուտք. Պէպէք. Ր. Հիսար Միրկիւն. Եէնիք. Թարապեա. Պէյիքտէրէ Մէզարպուրնու. Եէնիմահ։	19
9 15	Պէշիքթաշ. Օրթաք. Գուբուչ. Արնավ. Պէպէք. Ր. Հիսար Պոյաճըք. Սիմէնեա. Եէնիք. Թարապ. Պէյիք. Մէզարպ. Եէնիմահալլէ։ (բացի ուրբաթէ)։	34
10	Պոյաճ, Եէնիք. Թարապ. Պէյիքտ. Մէզարպ. Եէնիմահ։ (Ուրբաթ օրերը Պէպէք Ր. Հիսար, հանդիպելով)։	33
10 30	Պէշիկ. Օրթաք. Արնավ. Պէպէք. Ր. Հիսար, Պոյաճըքէյ. Էմիրկ. Սիմէն. Եէնիք. Թարապ. Պէյիքտ. Մէզարպ. Եէնիմ.	18
11 10	Պէպէք Ր. Հիսար, Պոյաճ. Սիմէն. Եէնիք. Թարապ Պէյիք. Մէզարպ. Եէնիմահ։	20

Արնաւուտ էնէն

12	Պէշիքթաշ, Օրթաքէյ, Արնավուտք։	23
12 30	» »	25
1 45	Ուղղակի Ր. Հիսար (ուրբաթ օրերը Արնաւուտքէյ)։	17
10	Պէշիքթաշ. Գուզկունճուք. Օրթաք. Գուրչ. Արնվ. Ր. Հիսար, (Ուրբաթ օրերը ուղղակի Արնավ)։	19
11 5	Գասպամ, Պէշիկ, Օրթաք, Գուբուչ. Արնավուտ.	23
11 40	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուբուչ. Արնավ. Պէպէք։	19
12	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուբուչ. Արնավուտ.	25

Աղչէհան Եէնէր

2	Իսկիւտար Գուզկ. Պէյլ. Զէնկ. Վանիք. Գանա. Ա. Հիսար, Գանլ. Բիֆթիք բաշա մահալլէսի Բաշտահ. Պէյքօղ։	32
8 30	Գուզկունճուք. Պէյլրպէյ Զէնկ. Վանիքէյ։	23
9 30	Գասպամ. Գուզկ, Պէյլ. Զէնկ. Վանիք. Գանտիլլի, Ա. Հիս, Գանլ. Բաշ. Պէյքօղ, Մէզարպ. Ր. Ա. Գավաք։	17
10 30	Պէյլ. Զէնկ. Վանիք. Գանտիլ. Ա. Հիսար, Գանլ. Զուպուզ, Բաշտահ. Պէյքօղ Թրպ, Պէյիք։	32
11	Գուզկ. Պէյլրպ. Զէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաշտահ. Պէյքօղ։	21
11 40	Գասպամ. Գուզկ. Պէյլ. Զէնկ. Վանիք. Արնավուտք։	

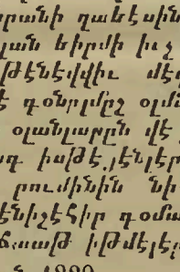

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

Գօնթի եղբարք և Շահինի ընկերք պատիւ ունին ծանուցանել Յարգ. Հասարակութեան որ իրենց պատրաստած ընտիր ծխախոտներրովը յաճախորդներն առաւել եւս գոհացնելու նպատակաւ 'ի փաղուց անտի ծխախոտի արուեստի մէջ հանրածանօթ Տէմիրդափուլեան եղբարց հետ ընկերացած են, որով յաճախորդք ոչ թէ միայն եէնիճէի առաջին կարգի ծխախոտաց և ի. կարներու ընտրութեամբը, այլ իրենց յանձնարարութեանց փութանակի կատարմամբը չատ գոհ պիտի ըլլան։

Տանկաստանի և Եւրոպիոյ բոլոր կողմերէն ուղղեալ ամեն տեսակ և ուղղուած քանակութեամբ թէ՛ տեղւոյ և թէ՛ Ջարդած վաճառաց յանձնարարութիւնք կ'ընդունուին և անմիջապէս կը ղրկուին։

Ծանօթութիւն. փաքէթներն իրենց նախկին անունը պիտի կրեն, բայց հինէն տարբերելու համար վրան տպագրեալ «Տէմիրդափուլեան եղբարք» պիտի նշանակուի։

Եւրոպիոյ կողմերէն յանձնարարողք կառավարութեան չնորհիւ Պոնդրէի տուրքէ ազատ են որոյ համար 100ին 20 զեղչ կըլլայ։

Վաճառատուներն են.

Ղալաթիա Սանտրքճըլար թիւ 130
Զընտան–Գափու Զէօմլէքճի. „ 29
Լէր.
Լիմին էօնիւ „ 36

և բոլոր օտար վաճառատեղիք։

Ընկերութեանս ուղղեալ նամակաց հասցէն պէտք է լինի (Տէմիրդափուլեան եղբարք, Ղալաթիա Սանտրքճըլար թիւ 130)։

Յ. Գ. Որչափ որ սոյն ընկերութիւնը հաստատած եմք այսու ամենայնիւ մեք մեր նախկին ծխախոտի գործարանը կը շարունակեմք առանձնաբար, որոյ ելից գլխաւոր վաճառատեղին է Զընտան–Գափու Զէօմլէքճիլեր թ. 29։

Տէմիրդափուլեան Եղբարք

ԻԼԱՆ

Եէնիչէհիր վէ Դըրնօվի վէ Բէրքիչէ վէ Տէրելի վէ Զայ ադը վէ Գամէրլի վէ Ալա Սուինէ վէ Էրմիեէ վէ Տամբէք վէ Ղօլոս վէ Նէսթերլի վէ Զամբալճա վէ Դըրտիչա վէ Ֆէնար մէվդըլերի իւէ թէվպիլիմտէ պուլունան վէ պուլունմըրըլաճադ օլան ասասքիրի շահանէ իչուն տօղսան ալթը ֆէնէսի թէմուղինտէն իթթիսարէն տօղսան եէտի սէնէսի հաղիրանի զաեէսինէ գատար լուզումի օլան եիրմի իւչ գալէմ էրղագը միւթէնէվվիւ մէվզրի միւնագասաեէ գօնրրիշ օլմաղէ իթաեէ թալիպ օլանլարըն վէ շէրայիթինի անլամադ իսթէյէնլերին իշ պուհաղիրանը բուսինին նիհաեէյթինէ գատար Եէնիչէհիր գօմանատանլըղընա միւրաճաաթ իթմէլէրի։

16 Հաղիրան 1880

Տօղսան ալթը սէնէսի իչուն միւպայա օլընաճագ իքի միլեօն իքի եիւզ էլլի պին գըլյէ մանկալ քէօմիւրինին պէհէր եիւզ գըլյէսի օթուզ իքի ղրուշա վէ եիւզ եիրմի պին գանթար սամանըն պէհէր գանթարը օն պիր ղրուշ օթուզ բարայա օլարադ թարիպլերի էօհտէ։ ինէ օլուպ հապրանը բուսինին օն տօղուզընճը բէնչէնպիհ կիւնի միւնագասէլերի իճրա օլընաճաղընտան չէրայիթինի անլամադ վէ ֆիյաթընը թէնզիլ իմմէք իսթէյէնլերին միւնագասէլերինէ պուլունմագ իւզրէ հարպիյէ նէզարէթի լէվազիմաթը ումումիյէ տայիրէսինէ կէլմէլէրի։

14 Հաղիրան 1880

ԱՅՆԵՐԻ ՎԻԿՕՐԸ

Ով որ իր մաղերուն թափիլը չուզեր, «Այլերի վիկօր» կոչուած մաղի անուշահոտ յուրէն գործածելու է. ուրիշ ամեն տեսակ մաղի յուրերը կամ իւղերը՝ որ մաղ չի թափելու համար կը ծախսուին, բոլորն ալ անօգուտ են. իսկ վիկօրի օգուտը միլիոնաւոր փորձերով ապացուցած է, և Պօլսոյ ու դուռաց մէջ օր օրի գործածողներուն թիւը կաւելնայ։ Անոնք որ իրենց մաղերուն գեղեցկութիւնը կորսնցնելու վրայ են, չուտով գործածեն այս յուրէն որ ի վերջոյ չզղջան։ Թափելու վրայ եղող մաղերը կը հաստատէ ու կամրապնդէ, լիա-

փածներուն տեղը մազ կը բուսցնէ երբոր մաղերուն արմատը վնասուած չէ, ու ճերմկած մազերը անպատճառ իր նախկին բնական գոյնին կը բերէ, գործածելուն կերպը շիշերուն հետն է. կը ծախսուի Կ. Պոլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

ԿԱՐԻ ԳՈՐԾԻՔ

Փոքր «Վանձէր» կոչուած ձեռքով դարձող ու անքակ կար կաշի գործիքը ամեն տեսակ կար մեծ դիւրութեամբ կը կարէ ու գինն աժան է, երաշխաւորութեամբ կը տրուի, ուրուածները կը շակուի կարելու չգիտցողին դաս կը տրուի. կը ծախսուի Կ. Պոլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

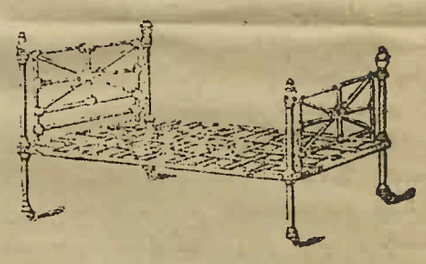

ԱՆԿՈՂՆԱՐԱՆ ԿԱՄ ՄԱՀՃԱԿԱԼ

Ազնիւ և հասարակ քարեօքներ երկաթէ վարդրբ, աժան գիներով կը ծախսուի, Կ. Պոլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

ԱՐԴՈՒԿ

Այս ձև իթթիներուն ամենէն աղէկ տեսակը որուն մէջ կրակը չը մարիր և աղէկ կը գործէ, կը ծախսուի Կ. Պոլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

Լրագիրս ամեն օր կը հրատարակուի՝ բաց 'ի կիրակի և տօն օրերէ։

Բաժանորդագրութեան տեղն է Ղալաթիա Սանտրդճըլար Ճատտէսի թիւ 198, Նորօ խան Մասիսի խմբագրատունը։ Իսկ գաւառաց մէջ հեռուներէ հաղարարձուաց դրատներները.

ԿԱՐԻՆ. Յ. Յովհաննէս էֆ. Տ. Մելքիսեդեկեան.
ԵՐԶՆԿԱ. Յ. Շաւարշ էֆ.
ՍԵԲԱՍՏԻԱ. Նաղարէթ էֆ. Յ. Խաչատուրեանց.
ՍԱՄՍՈՒՆ. Եղուարդ էֆ. Մուրատեան.
ԿԻՐԱՍՈՒՆ. Գ. էֆ. Խ. Մարտիրոսեան.
ՌՈՏՈՍԹՕ. Սրժ. Տ. Արիստակէս աւագ քահանայ Ֆէչպեան.
ԶՄԻՒՌՆԻԱ. Աբրահամ էֆ. Պէրզամանեան.
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Խաչատուր էֆ. Էսկիճեան.
ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Ս. Էմմանուէլեան էֆ.
ԵՒԴՈԿԻԱ.
ԹԱՐԲԵՐԴ և ՏԷՐՍԻՄ. Կիրակոս էֆ. Ե. Ղազանճեան.
ՄՈՒՇ. Յակոբ էֆ. Մերուժանեան.
ՎԱՆ.
ԲԵՐԻԱ. Սեղբակ » Խաչատեան.
ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ. Թովմաս էֆ Թաշճեան.
ԵՂԵՍԻԱ. Գէորգ էֆ. Ոսկերչեան.
ՖՕՌԵՆԱՆ. Ֆէրհատ » Ս. Ֆէրհատեան.
ՏՓԽԻՍ. Պ. Նիկողայոս Տ. Ղևոնդեան.
ԿԱԼԿԱԹԱ. Պետրոս էֆ. Հէքիմեան.

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻԹԻՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՅ
ՂԱԼԱԹԻԱ ՆՈՐՕ ԽԱՆ